

Věda – paradigma - teorie

Metodologie ISK, 26. 9. 2014

Method

Methodology

Ethical

Metatheory

Epistemological

Ontological

Teleological

Sociological

„A general lesson from pragmatism and critical theory is that knowledge is created by humans for some specific purposes and serves some interests better than others. Knowledge, documents, concepts, and theories are not neutral in their use, but should be examined in relation to their implications for the users they are meant to serve.“

Birger Hjørland (2014)

Věda

Věda

„Užití systematických metod empirického pozorování, teoretické analýzy a logického vyhodnocování argumentů za účelem vytvoření souhrnu znalostí v určité oblasti“

(Giddens, 2001: s. 27)

Paradigma

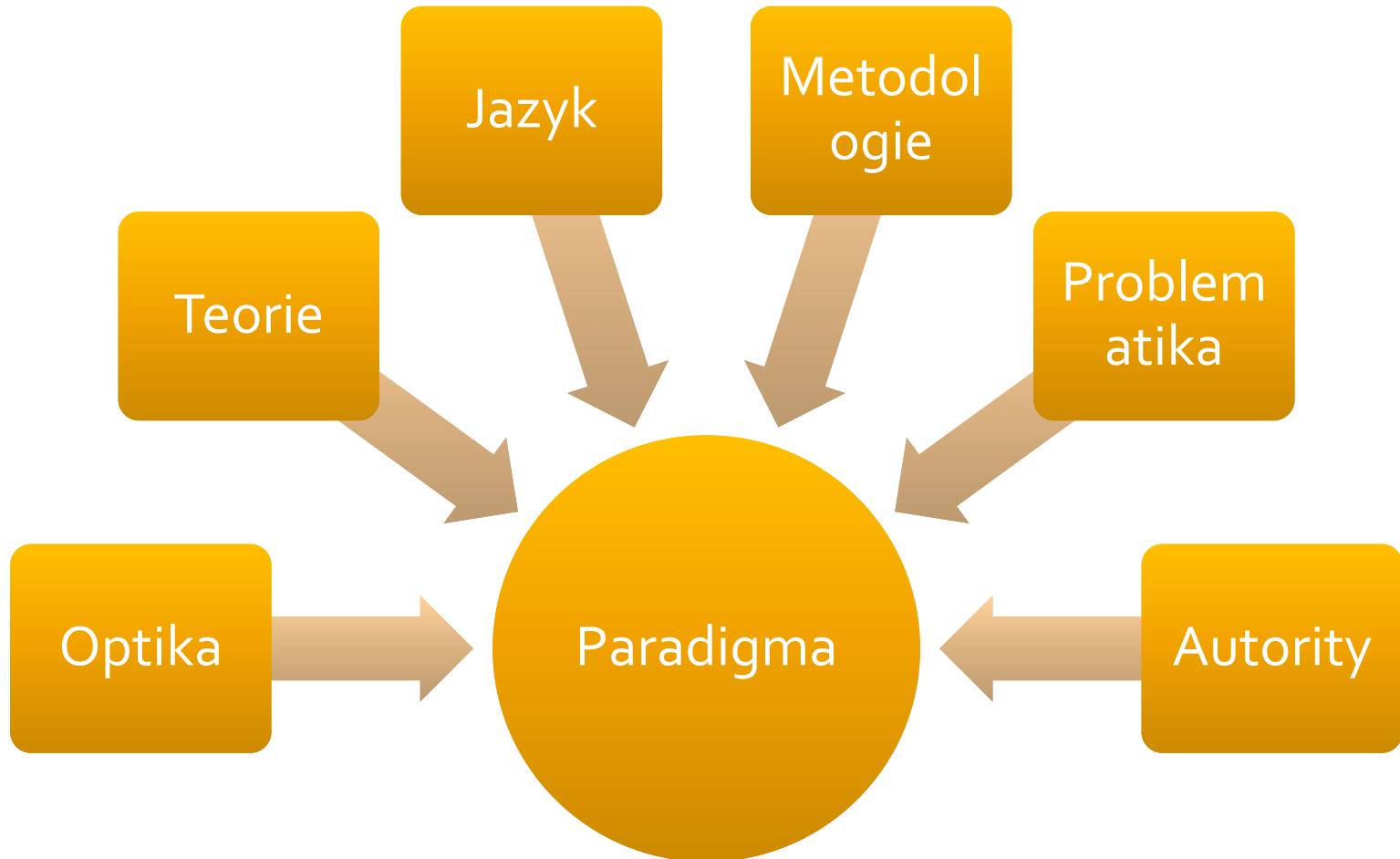
Paradigma

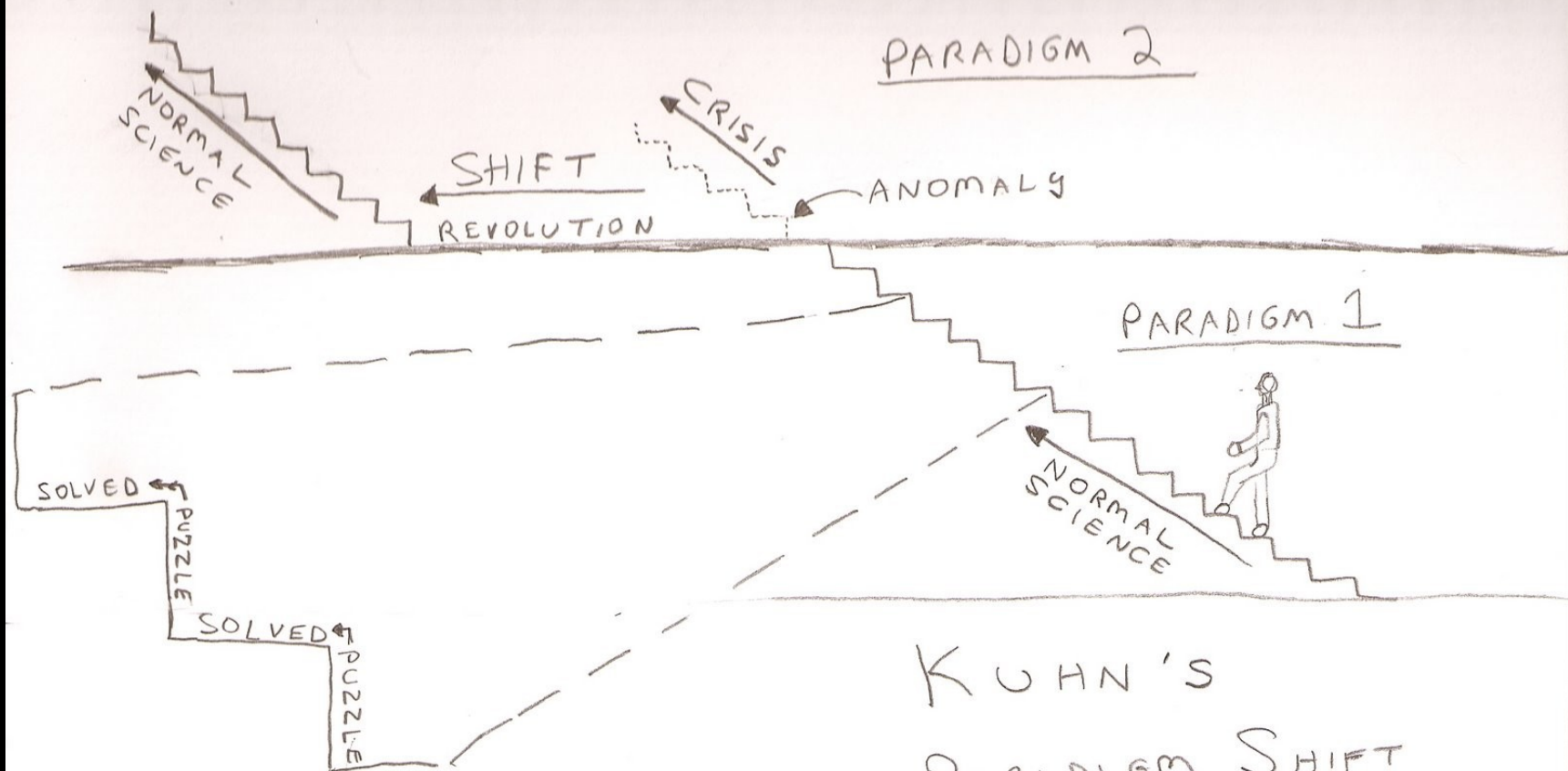
„Za paradigma považuji obecně uznávané výsledky, které v dané chvíli představují pro společenství odborníků model problémů a jejich řešení“

„Paradigma je to, co členové vědeckého společenství sdílejí, a naopak: vědecké společenství se skládá z lidí, kteří sdílejí nějaké paradigma.“

(Kuhn, 1997)

Paradigma

KUHN'S
PARADIGM SHIFT

(AN INTERPRETATION)

- LOREN JOHNSON LMJ@ou.edu

Teorie

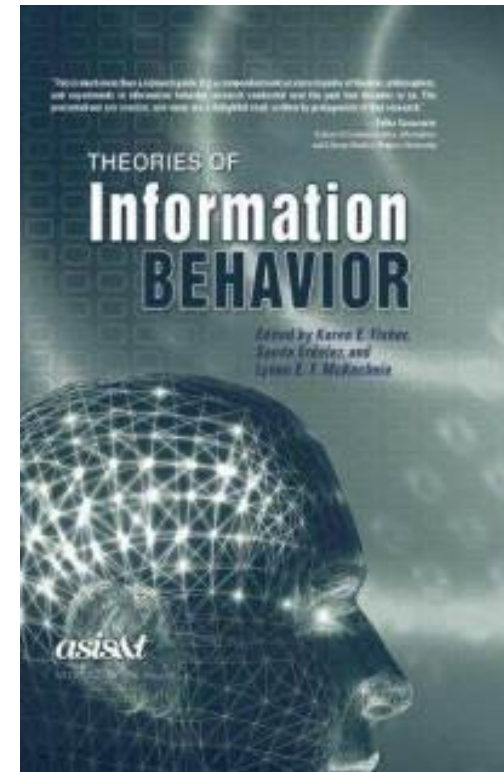
Teorie

„Teorie je soubor vzájemně souvisejících konstruktů (pojmu), definicí a výroků, který představuje systematický pohled na jevy tím, že specifikuje vztahy mezi proměnnými, s cílem vysvětlit nebo předpovědět tyto jevy.“

(Kerlinger, 1971)

Metateorie podle Bates

Úvod do metateorií, teorií a modelů. *ProInflow* [online]. 31.05.2011 [cit. 21.09.2012]. Dostupný z WWW: <http://pro.inflow.cz/uvod-do-metateorii-teorii-modelu>. ISSN 1804-2406.

Historický přístup

Historické paradigma

- Pochopení současného stavu skrze analýzu sociálních, politických, ekonomických vztahů a procesů v minulosti
- Kvantita i kvalita
- Porozumění historii * získání co největšího počtu dat * vysvětlení historických faktů * kontrola zdrojů atd. (Busha & Harter, 1980)

Možná témata:

- vývoj knihoven
- vývoj a problémy technologií
- historiografický výzkum o osobnostech v oboru
- zpracování historických statistik

(Socio-)konstruktivistické paradigma

- Vychází ze sociologie (Schutz, Berger & Luckman) / pedagogiky (Vygotsky)
- Sociální realita neustále re-konstruována – při této konstrukci hraje klíčovou roli jazyk
- Znalosti a identity konstruované v diskurzech kategorizujících svět

Možná témata:

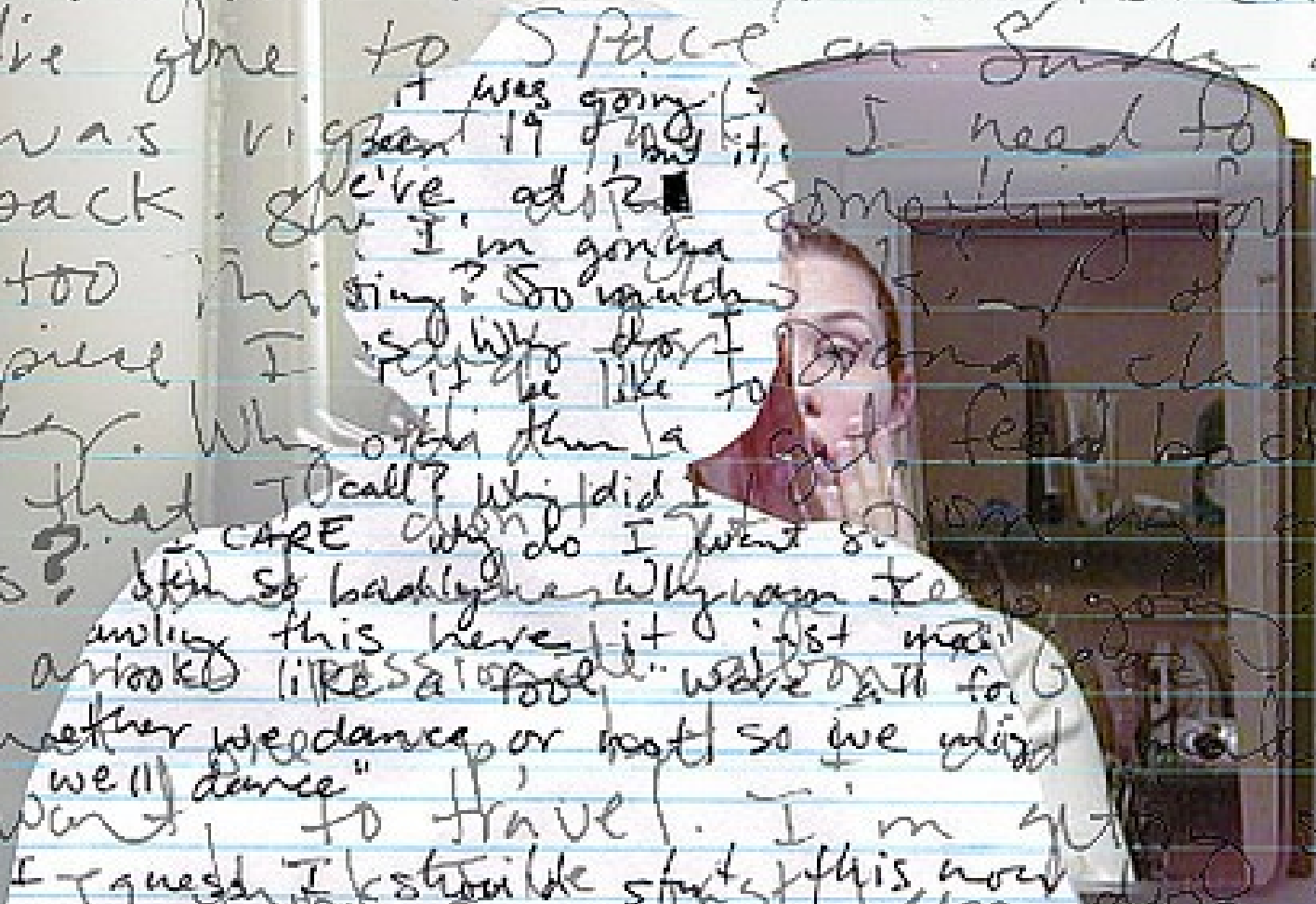
- relevance informací (Dervin)
- vytváření smyslu (Kulthau)

Diskurzivně-analytický přístup

- Ideové zdroje: Bakhtin, Foucault
- Zaměřuje se na odhalování skrytých motivací za textem – dekonstruktivistické čtení – identifikace **diskurzů a ideologií**
- Považována za produkt postmoderní vědy – neposkytuje jeden správný pohled, naopak odkrývá, že jeden správný pohled neexistuje
„Užíváním jazyka produkujeme a organizujeme realitu společnosti“.

Možná témata:

- mediální reprezentace knihovníků/knihovnic
- knihovny a gender

Filozoficko-analytický přístup

- Teoretický výzkum – klasické techniky filozofických disciplín
- Různé filozofické pohledy - lze mluvit o jednom paradigmatu?

Kritická teorie

- Inspirovaná Frankfurtskou školou (Marx, Weber, Freud), post-strukturalismem (Foucault) atd.
- Vztah moci a vědění – hegemonie a nerovnost (kritika předchozích výzkumů)
- Co je informace/znalost? * Kdo o tom rozhoduje? (WHASP) * Kdo z toho těží / kdo ne?

BETHESDA - CHEVY CHASE
HIGH SCHOOL

KNOWLEDGE IS POWER.

-FRANCIS BACON

Možná témata:

- vztah vědění a nerovnosti
- nerovný přístup k informacím

Etnografický přístup

- Nejprve v antropologii
- Field research: pozorování, studium dokumentů, rozhovory
- pochopení celého zážitku a pohledů na svět zkoumaných lidí

Možná témata:

- průzkum čtenářů (úzkost z knihoven)
- průzkum v uzavřených populacích

Socio-kognitivní přístup

- Odpověď na kognitivní paradigma
- Využívání informace je determinováno individuálně i sociálně
- V ISK typicky doménová analýza (Hjørland & Albrechtsen, 1995) – sleduje organizaci znalostí v (odborných, oborových, volnočasových) komunitách

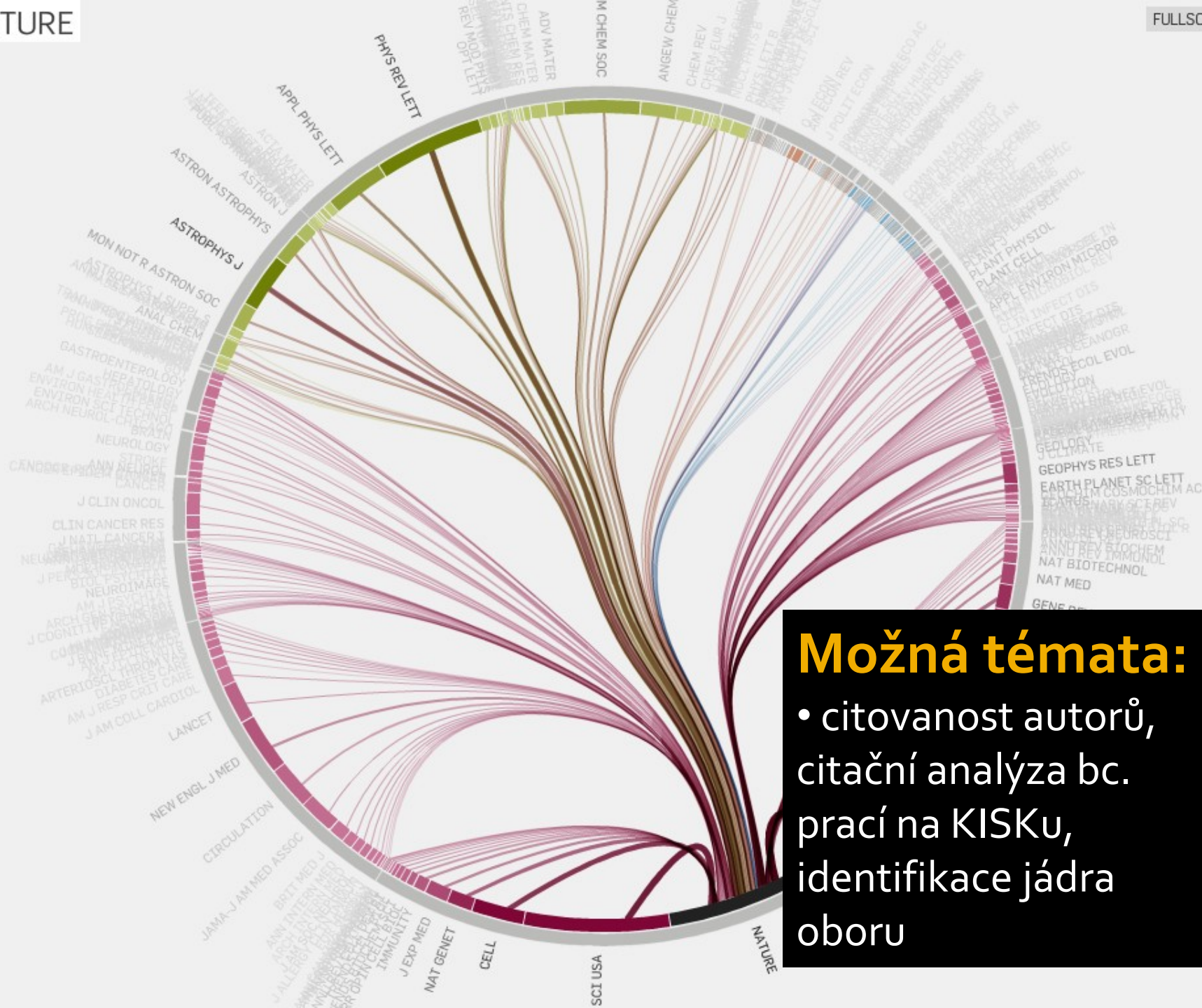
Kognitivní přístup

- Zaměření na to, jak **jedinec** zpracovává informace
- Kognitivní procesy
- Hlavní představitel: Peter Ingwersen

Bibliometrie

- Dokumenty jako odraz stavu vědeckého poznání
- Kvantitativní analýza vědecké komunikace
- Citační analýzy
- Bibliometrické zákony

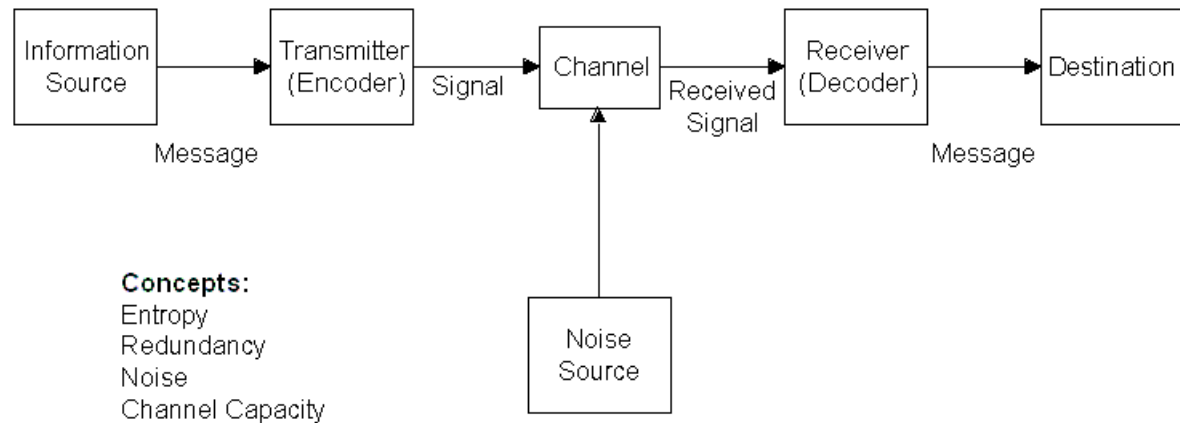
Možná témata:

- citovanost autorů,
- citační analýza bc. prací na KISKu,
- identifikace jádra oboru

Fyzikální přístupy

- Shannonova teorie informace
- Nejblíže k přírodním vědám

The Shannon-Weaver Mathematical Model, 1949

Technologický/inženýrský přístup

- Uplatnění při konstrukci informačních systémů
- Zpracování přirozeného jazyka, AI
- Otázka „Funguje to?“

Na uživatele zaměřený přístup

- Jde za technologický přístup – zaměřuje se na uživatelskou přívětivost
- Typicky uživatelská testování
- Design informačních systému
- Design služeb

Možná témata:

- prototypování
- testování katalogu,
- testování přístupnosti
- a použitelnosti

A teď jedno moudro na závěr:

*„Metatheories should first and foremost be understood as **fictions**, which have a number of **practical implications** for research.“*

(Dervin et al. 1992, 7)

Příklad: několik pohledů na poznávání

The central is not
information but
man

Příklad: několik pohledů na poznávání

Information is defined as something that modifies an individual's knowledge structures or knowledge states

When information is perceived and received, it affects and transforms the recipient's state of knowledge

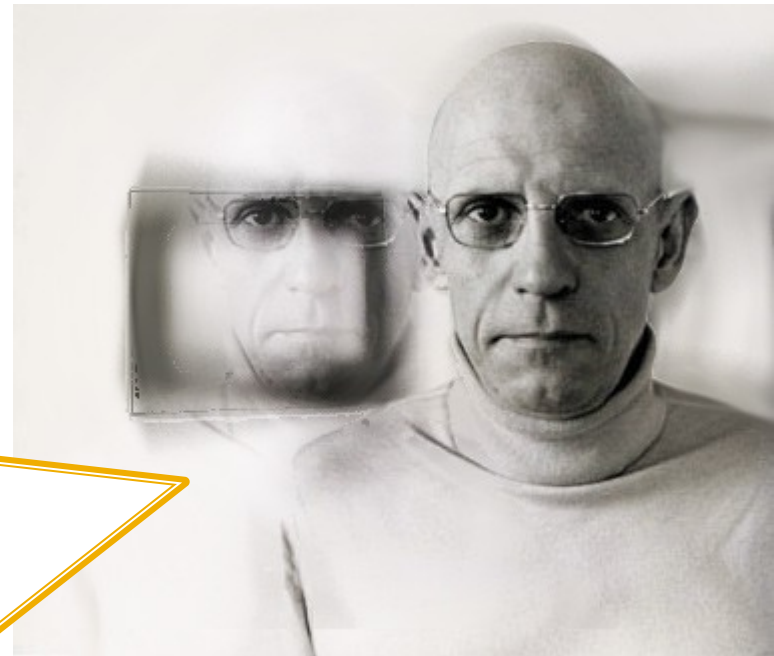
Příklad: několik pohledů na poznávání

Reality gets captured in information. Information holds variable and constantly changing versions of reality.

Příklad: několik pohledů na poznávání

Discourses consist of particular kinds of conceptualizations that allow reality to be "known" from a certain angle, and from that angle only. In different discourses, different aspects of reality become the focus of knowledge production. Discourses provide the reserve of themes and points of view that we use in sense-making. They enable us to know certain things and to speak in certain ways.

Příklad: několik pohledů na poznávání

The cognitive viewpoint looks at knowledge as individual mental states rather than as a social and cultural process or a cultural product.

Jiné přístupy

- Steinerová (2011)
 - modus technických a fyzikálních, humanitních a sociálních věd
 - 4 metodologické přístupy: filozoficko-analytický, kognitivní, sociálně-doménový a pluralismus
- Hjørland (2010)
 - Empiricismus, racionalismus, pozitivismus, historicismus a pragmatismus